

ARTIK BİR YERLERDEN BAŞLAMAK ZORUNDAYIZ...

Doç. Dr. Nur ALKIŞ*

İnsanoğlu, sürekli istekleri ve ihtiyaçları ile doyumsuz bir varlıktır. İhtiyaçlarının karşılanmasından dolayı geçici tatmin durumları yaşar, bir ihtiyacı karşılandığında diğer ihtiyacını karşılamak üzere, yeni bir tatmin durumu yaratmak için arayışlara girer. İnsanın ihtiyaçlarını gidermede bu sürüp giden arayışları, onun doğaya ve evrene hakim olmasına, onları kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirme ve kullanmasına yol açmıştır. Doğaya ve evrene hakim olma gereği, insanı iyi, güzel, doğru, faydalı gibi sıfatların peşine düşürmüştür; bilme arzusu ve merakla doğmuş insana giderek bilimi ve teknolojiyi yaratma görevini getirmiştir.

Doğumuyla beraberinde neslini devam ettirmeye hizmet edecek özelliklerini de getiren insan, ihtiyaçlarını toplum içinde karşılar. Toplum, insan ihtiyaçlarını karşılamak üzere örgütlenmiştir. İnsanın toplum içinde yaşarken ihtiyaç karşılama yollarını öğrenmesi ve böylece topluma uyumlu hale getirilmesi, toplumun yapı ve sürekliliğini sağlamada zorunludur. İnsanlığın varoluşuyla beraber kültür aracılığıyla insanın topluma uyumunu sağlamaya yönelik her tür çaba kısaca toplumsallaşma görevi ailedeyken toplumların giderek kalabalıklaşması, işbölümünün artması ve çeşitlenmesi ile aile, kültürün her yönünü temsil etme ve yetişen bireye aktarma şansını yitirmiştir. Bireyin toplumun üyesi olabilmesi için kültürün makbul yönleriyle karşılaşmasında aracılık, eğitim kurumuna düşmüştür.

Birey, doğarken neslini devam ettirmek üzere kalıtsal özellikler ile doğar. Bireyin eğitim yoluyla etkilenip geliştirilebilecek zeka, yetenek, vb. kalıtsal özelliklerine gizil güçler denir. Bireyin doğumuyla getirdiği gizil güçlerine karşın toplumun korunması gereken yapı ve sürekliliği vardır. Toplumun devamlılığını sağlamak için bireyin toplumsallaşması gereği açıktır. Bireyin gizil güçlerini açığa çıkarmaksa bireyin gelişimi için vazgeçilmezdir. Ancak toplum adına getirilen her kural bir yandan bireye güvenlik sağlarken bir yandan da bireyi sınırlamaktadır. Bu ise birey açısından bakıldığında gizil güçler denen servetin ziyarı anlamına gelir. Çağlar boyu toplumun yapı ve sürekliliğini sağlamak adına bireyin gizil güçleri toplum-birey dengesi toplum lehine bozularak sınırlandırılmıştır.

Üstümüze gelen bilgi yığınlarıyla, birbirinden kopuk kopuk gelen kitle iletişim araçları uyarıcılarıyla yaşamımızı alt üst eden değer yargıları farklılıklarıyla; 21. yüzyıl şok edici bir hızla gelmektedir. Bu yüzyıl, bireyin yüzyılıdır. Birey ve bireyin gizil güçleri artık sadece birey ve tek tek ülkeler için

* Yıldız Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Öğretim Üyesi

değil, sınırların giderek esnediği dünya için önemli bir servettir. Gelecek nesil, kimbilir hangi ülkede, hangi ülkenin çocuklarıyla, nasıl bir rekabet ortamında istihdam olanakları arayacak?

Bireyin gizil güçlerini açığa çıkarabilmek bireyi tanımayı, bunun için bireyle iletişime girmeyi, onu gözlemlemeyi; bütün bunların ışığında ona çeşitli kaynaklardan gelen zengin seçenekler ve olanaklarla donanmış bir ortam, bir öğrenme ortamı yaratmayı ve sunmayı gerektirir. Böyle bir ortam ancak demokratik toplumlarda yaratılabilir.

Birey ve toplumun kayıplarının en aza indiği durum, bireyi demokratik bir ortamda, Türk Milli Eğitim Temel Kanunu'nda da ifadesini bulan (Özçelik, 1989: 12);

"beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmektir."

Çünkü, demokrasi, bir yandan eğitimin bireyin yeteneklerinin en üst düzeye kadar gelişimini sağlayacak fırsat eşitliği ilkesine göre düzenlenmesiyle, diğer yandan da bireyin geleceğiyle özdeşleşmiş bir toplum bütünlüğünün yaratılmasıyla sağlanabilir (Bilen, 1989: 1).

Bireyin ön plana geçtiği bir yüzyılda, Türk Milli Eğitim Kanunumuzda bireyin taşınması gereken özellikler yüzyıla ve birey-toplum dengesine uygun olduğu halde yetiştirdiğimiz insanı incelediğimizde büyük bir çoğunluğun hiç de yapıcı, yaratıcı, verimli, vb. özelliklerle donanık olmadığını görüyoruz. Bunun nedenlerini araştırmak ve bu sorunu elbirliğiyle çözmek, çocuklarımızı "beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek" sadece çocuklarımızın hızla değişen dünya karşısında güçlü olmasını sağlamaya ve inanılmaz bir hızla gelen bilgi yığını altında kalmasını önlemeye değil aynı zamanda Türkiye'nin geleceğini garantilemeye de hizmet edecektir. O halde bu sorunun incelenmesi, soruna ait somut ve ivedi önlemler alınması sorunun Türk Milli Eğitim sistemine ait bütün sorunların somut bir göstergesi olması nedeniyle hükümetlerin, eğitimin okullarda formal uygulamalarla sınırlı olmaması, informal eğitimin her yerde ve her alanda çocuklarımızı kuşatması nedeniyle çevre faktörlerini çocukları için değerlendirmek ve denetlemek görevinde olan ana-babaların ve genelde toplumda hemen her kesimin sorumluluk alanına girmekle beraber; bu önlemlerin yaşama geçirilmesi özelde çocuklarımızla birebir ilişkiye giren öğretmenlerimize düşmektedir.

Eğitim uygulamalı bir bilimdir. Eğitim alanında yapılan araştırmalar ister sistem için makro ölçekte, ister sınıf başarısı için mikro ölçekte olsun eğitim sistemimiz için yaşamsaldır. Ancak, araştırmaların yapılması kadar uygulamaya geçirilmesi de önemlidir. Türkiye, sosyal bilimlerde araştırmaya verilmesi gereken önem konusunda bir mesafe kaydetmiştir ancak aynı mesafe katetmeyi araştırmaların uygulamaya geçirilmesinde göremiyoruz. Bu makale, hem çocuklarımızı bilimsel düşünme gücü ile yapıcı, yaratıcı, verimli, vb. özelliklerle nasıl donatacağımız ve çağa nasıl hazırlayacağımız sorununa hem de teori ile pratiğin aslında nasıl da iç içe olduğunu, bilmin ulaşılamaz değil yaşamın içinde zaten var olduğunu göstermek üzere yazılmıştır. Sistemdeki bir değişken, bir çok önemli değişkene etki etmek için soruna önce mikro ve yayılarak da makro düzeyde çözüm getirmeye yetecektir. Artık bir yerlerden başlamak zorundayız...

Çağın gerektirdiği bireyin özelliklerinden en önemlisi bilimsel düşünme gücüdür. Yapıcı, yaratıcı, verimli ve daha bir çok istendik özelliği sürükleyen bilimsel düşünme gücüdür. Bu güç ancak uygun öğrenme ortamlarında kazanılabilir. Bireye hangi tür özelliği kazandırmak istersek isteyelim ya da başka bir ifadeyle "nasıl" bir insan yetiştireceğiz sorusuna cevap bulup bireyin sahip olması gereken davranışlarını saptayıp kazandırmak üzere yola çıkalım; bireye davranış değiştirecek öğrenme ortamları yaratmak veya çevre ayarlaması yoluyla davranış değiştirecek, öğrenmeyi sağlayacak uyarıcıları sunmak ve bu uyarıcıların etkisini sürekli kontrol etmek zorundayız. Çevre ayarlamasında davranışa etki dereceleri farklı olmakla beraber eğitim araç ve gereçleri, mekan, vb.'dir. Çevre ayarlamasını bizzat yaparsa öğretmendir. O halde sistemdeki en önemli değişken olan öğretmeni çocuklarımıza bilimsel düşünme gücü kazandıracak davranışlarla donatırsak, önce mikro daha sonra da giderek makro düzeyde soruna çözüm getirebiliriz.

Türkiye'de Eğitim ve Öğretim kavramları birbirinden ayrı algılanmakta, sınıflarda öğretimin yanısıra eğitimin de yer alması gerektiği üzerine düşünceler yoğunlaşmakta; ancak bu durumun genelde gerçektelemediğinde birleşilmektedir. Üzerinde çok söz söylenmiş bir başka konu ise aktif öğrenmedir. Sanırız ki aktif öğrenmeyi gerçekteleştirdince sanki elimizde sihirli bir değnek varmışçasına öğretim yerine eğitim gerçekteleşiverecek! Aktif öğrenme, öğrenci merkezli bir eğitim stratejisidir ama her derde deva bir ilaç da değildir. Üstelik sadece öğretmen merkezli bir eğitim stratejisi izlemek kadar sadece öğrenci merkezli bir eğitim stratejisi izlemek de sakıncalıdır. Türkiye'de genelde aktif öğrenme uyguluyoruz deyip öğretmen merkezli bir eğitim stratejisi, buna bağlı olarak sunuş yaklaşımı ve takrir (düz anlatım) tekniği kullanılmakta; bu yapılırken de strateji üzerine düşünmek bir yana atadan gelen yolla ve bir önceki öğretmenleri model alarak öğretim yapılmaktadır. Öğretmenlerin bu yolu izleme nedeni olarak eski öğretmenleri model alma,

öğretmenlerin yöntem ve teknik bilgilerinin azlığı, kişisel özelliklerinin hangi yaklaşıma ve dolayısıyla tekniğe yatkın olduğunu bilmeme, öğretmenlerin bilgi, beceri ve tutumlarını değişen bilimsel gelişmelerle yenileyecek bir mekanizmanın yokluğu, mesleki değerlerle donanık olmama sayılabilir. Ayrıca, idealist öğretmen değerlerinin araştırılmaya değer çeşitli nedenlerle yerini yeni değerlere bırakması da hatırı sayılır bir nedendir.

Öğretmen merkezli strateji, teorik ağırlıklı, teoriyi pratiğe geçirmeye yaramayan, ezberin hakim olduğu bir strateji; aktif öğrenme diye genelde ifade edilen öğrenci merkezli strateji de genelleme ve soyutlama yeteneği kazandırmayı amaçlayan fakat uygulamadaki olası sorunlar çözümlenmediğinde amacına ulaşamayan bir strateji olduğuna ve öğretmen merkezli bir strateji izlemek bilimsel düşünme gücü taşıyan çocuklar meydana getiremediğine, uygulasak çare getireceğini sandığımız öğrenci merkezli strateji de tek başına çare olmadığını göre izlediğimiz yolu değiştirmemiz gerekiyor.

Bilimsel yöntem, sorunu ortaya koymakla, yani problemi saptamakla başlar, varsayımlar geliştirme, varsayımların test edilmesiyle sürer ve soruna çözüm getirince de tamamlanır. Problemin ortaya konabilmesi, literatürün taranmasını, problem üzerinde gözlem yapılmasını gerektirir. Bunları yapabilmekse felsefenin bilime armağanı olan bir düşünme yolunu - tüme varımı kullanmaya bağlıdır. Varsayım geliştirme ise taranan literatüre ve gözlemlerimize dayanmaya yani felsefenin diğer çok değerli armağanı olan tümden gelimi kullanmaya bağlıdır. Varsayımların test edilmesi ve çözüme ulaşma içinse yine tüme varım gerekecektir. Tüme varım, tümden gelim ve yine tüme varım kullanıldığında hipotetiko-dedüktif yöntem yani bilimsel düşünme yöntemi kullanılmış olacaktır.

Problemi saptamak için daha önceki teorilere ihtiyaç vardır. Bu, takrir öğretim tekniğiyle, literatürü taramak üzere verilecek sınıfdışı bir öğretim tekniği olan ev ödevi ile sağlanabilir. Varsayım geliştirme, beyin fırtınası, grup tartışma teknikleri, problem çözme veya örnek olay öğretim tekniğiyle; varsayımların test edilmesi demonstrasyon, laboratuvar, sınıf düzeyine göre küme çalışması - proje - workshop öğretim tekniklerinden biriyle ve sınıf - dışı öğretim tekniklerinden gözlem, gezi, sergi ile sağlanabilir. Bu teknikler probleme çözüm saptamaya hizmet ederken çözümün raporlaştırılması sayılan tekniklerin kullanılması ile kendiliğinden gelecektir. Adı geçen öğretim teknikleri bilişsel (bilgi) alanda sırasıyla takrir - bilgi, problem çözme, örnek olay, grup tartışma teknikleri - kavrama, labratuar - uygulama, proje - analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerine hitap etmektedir. Aynı teknikler öğrenciyi duyuşsal (duygu, tutum, değer) alanında alma düzyinden, bir değer ya da değerler bütünüyle nitelenmişlik düzeyine ve psiko - motor alanda ise uyarılma düzeyinden, yaratma düzeyine ulaştırmada hayati tekniklerdir. Sayılan tekniklerin kullanılması sadece bilimsel düşünme gücünü, doğru düşünme

yöntemleri ile felsefik düşünme gücünü kazandırmaz aynı zamanda bireyin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanlarını da geliştirir, bunlar arasında ki zaten var olan geçişliliğe de katalizör etki yapar.

Strateji, yaklaşım, yöntem, teknik sırasıyla biri diğerini kapsayan kavramlardır. Öğretmen merkezli öğretim stratejisi sunuş, öğrenci merkezli öğretim ise buluş yaklaşımını beraberinde getirir. Bir başka sınıflama ise sunuş, tartışma, araştırma - inceleme ve keşfetme yaklaşımları olarak yapılabilir. Örneğin, takrir öğretim tekniği sunuş yaklaşımına, proje ve gözlem buluş yaklaşımına giren tekniklerdir. Çocuklarımıza bilimsel düşünme gücü kazandırmak için her tekniğin yeri ve önemi ayrı olduğuna göre hem sunuş hem de buluş yaklaşımını kullanmak zorundayız.

Öğretmenlerimiz ağırlıklı olarak öğretmen merkezli strateji, buna bağlı olarak da sunuş yaklaşımı ve başta takrir tekniğini ve buna yakın teknikleri zaten kullanıyorlar. O halde geriye buluş yaklaşımı tekniklerini bilmek kalıyor. Eğer buluş yaklaşımını öğretmenlerimize kazandırabilirsek önemli bir adım atmış oluruz. Önemli bir adım, çünkü kullanılıyor olsa da takrir, problem çözme, ev ödevi, vb. yaygın kullanılan tekniklerin de hakkıyla kullanıldığı söylenemez. Eğer öyle olsaydı üniversiteye gelen gençlerimizin hiç değilse teoriyi çok çok iyi bilmeleri, varsayım kurabilmeleri ve bunları raporlaştırabilmeleri gerekirdi. Oysa gelen öğrencileri, özellikle üniversite birinci sınıf öğrencilerini gözlediğimizde üniversite seçme sınavlarının etkisini görüyoruz; çeşitli problemleri çöze çöze sezis güçlerini arttırdıklarını ama bunu genellemede, bırakın pratiğe geçirmeyi teoriye bile genellemede zorlanmaktadırlar. O halde, öğretmenlerimize buluş yaklaşımına bağlı teknikleri sunuş yaklaşımına bağlı tekniklerle beraber uygulamaya dönük kazandırmak zorundayız. Ancak, özellikle buluş yaklaşımı teknikleri kullanılırken öğretmenin öğrencinin arkasında olması, öğrencinin arkasında olmayı ona hiç hissettirmeden yapması, öğrenci bulduğunda "bunu sana ben buldurttum" değil, "böyle bir bulguya ulaşacağını bekliyordum" tavrını takınması gerekir. Bu tavır, hem öğretmenin öğrenciye güvenini, hem öğrencinin gelişmesinin öğretmenin kontrolü altında olduğunu ama başarının öğrencinin başarısı olduğunu getirir. Bu ise öğrenciye bilimin fil dışı bir kulede değil, sistematik çalışmalarla ulaşılabilecek; olağan dışı değil, olağan ve ulaşıldığında zihinsel bir doyum olduğu mesajını dolaylı ama çok kalıcı bir şekilde verir. Duyuşsal alandaki akademik benlik de zaten bu ve benzeri tavırlarla beslenebilir. Kısaca buluş yaklaşımı demek, öğretmenin ben bilirim tavrından çıkması demektir ki mesleki yeterlilik, doyum ve öz güven gerektirir. Elbetteki bu tavra sahip öğretmenin sadece öğretim bilgisinden (öğretmenin bilişsel alanı) değil onun mesleki güveninden (öğretmenin duyuşsal alanı) ve eğitim teknolojisi (öğretmenin psiko-motor alanı) kullanma becerisinden söz etmek gerekir.

Eğitim Bilimi bireyin davranışını değiştirmeyi konu edinmiştir. Bireyin davranışını değiştirmek için pekiştireç, dönüt-düzeltilme, ipucu, işaret ve açıklama,

katılma olarak sayılan eğitim hizmetinin niteliğini arttırıcı elemanların kullanılması gerekir. Eğitim hizmetinin niteliğini arttırıcı elemanlar diyoruz, çünkü eğitim için bu elemanların kullanımı zorunludur, etkin kullanımı hizmetin niteliğini arttırır. Bu elemanları kullanabilmekse bireyi yani öğrenciyi tanımaktan yani onu gözlemekten, gözlemek içinse öğrenciyle iletişime girmekten geçer. Sözü edilen öğretim tekniklerinin hakkıyla kullanımı da zaten eğitim hizmetinin niteliğini arttırıcı elemanların etkin kullanımını gerektirir ki bu ise öğretimin eğitim bilimleri bilgisiyle donanık olması demektir. Eğitim mi öğretim mi sorusuna da cevap buradadır. Öğretmenin görevi bilgi aktarmaksa, öğretim seçilebilir. Ancak öğretmen bilgi aktarıcı değil de çevre ayarlamasını gerçekleştiren, bunun için de davranış değiştirmede gerekli değişkenleri organize edense o zaman eğitim bilgisi zorunludur. Bu bilgiyle donanık olan ve hayata geçirilen öğretmeninse eğitim mi, öğretim mi yaptığının tartışması gereksizdir.

Öğrenciye bilimsel düşünme gücü kazandıracak öğretmenin bilimsel yöntemi kullanma becerisi kazanması ve bununla beraber nasıl bir insan, hangi davranışlarla donanık bir birey sorusuna cevap bulabilmesi içinse felsefe bilgisiyle donanması gerekir ki öğrenciye bilimle olanı, felsefeyle olması gerekenin nasıl olacağını kazandırabilsin.

Sistemdeki en önemli değişken olan öğretmen değişkeni üzerinde çalışmak bu yolla bilimsel düşünen öğretmenler yaratmak mikro düzeyde sınıf başarısının artmasını giderek de makro düzeyde eğitim sistemindeki ve diğer bütün toplumsal kurumlardaki sorunlara çözüm arayacak; gelen her soruna alternatif çözüm önerileri getirecek ve içlerinden en uygununu seçebilecek, hızla, yığınla gelen bilgiye ve aniden karşımıza çıkıveriyormuş gibi olan toplumsal değişime ve onun getirdiği her türlü değişime ayak uyduracak ama sürüklenmeyecek nesiller yetiştirmeye hizmet edecektir. Öğretmen yetiştirme yolumuz üzerine çalışmalar araştırmalara konu oladursun, halen iş başında olan öğretmenlerimizin çalışma hayatları boyunca yetiştirdiği öğrenci sayısı düşünülürse, öğretmen değişkenine yapılacak etkinin önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Hiç şüphesiz ki bu konuda yapılacak yatırım en yüksek kâr getiren yatırım olacaktır.

Hali hazırda sistemde çalışır durumda olan öğretmenlerin eğitimi için düşünülebilecek tek eğitim yolu hizmet-içi eğitimidir. Ancak, mevcut hizmet - içi uygulamalarından farklı bir yol zorunludur. Öğretmenlerin davranışlarında değişiklik meydana getirmek için bilişsel alanlarında davranış değiştirmeye ait her türlü bilimsel ve felsefik bilgi, duyuşsal alanlarında öğretmenlik mesleğine yönelik istendik değerler, tutumlar ve tavırlar; psiko-motor alanlarında ise eğitim teknolojisi becerilerinin oluşturulması gerekir. Bu üç alan birbirinden bağımsız oluşturulmamalıdır. Hem bu üç alanı bütünlüklü etkilemede, hem de değişen ve devinen bilgiyi yaşama geçirmede üniversitelerden yararlanılabilir. Tekrar üniversitede olmak sürekli yenilenme ihtiyacını da uyandırarak öğretmenlerin konu alanı bilgilerinde de eksik varsa eğitim ihtiyacı olarak hissedilmesini ve dile getirilmesini sağlayacaktır. Kimbilir belki de yakın gelecekte

mimarlarımız eğitim binaları inşa ederken üniversitelerde öğretim üyeleri için olduğu gibi öğretmenler için de ayrı çalışma odaları tasarlarlar...

Yurt dışında süregelen üniversite - sanayi işbirliğinin üniversitemize taşındığı bu dönemde üniversitemizin eğitim bilimleri bölümleri de pekala eğitim sektörüne bu alanda hizmet verebilir. Eğitim bilimleri bölümleri gerek özel gerek kamu sektörünün araştırmalarını gerçekleştirebileceği gibi bu sektörün hizmet içi eğitim ihtiyacına da cevap verebilir. Böylece olağan eğitim süresi dışında kullanılmayan eğitim binaları da derslikleriyle, laboratuvarlarıyla her türlü araç gereciyle kullanıma geçirilmiş olur.

Bu önerinin hayata geçirilmesi için pilot çalışma ile işe başlanması gerekir. Üniversitemizden birinin eğitim bilimleri bölümü bu pilot çalışma için merkez seçilmelidir. Seçilen üniversitenin seçilme kriteri sadece eğitim bilimleri bölümünün değil öğretmenlere konu alanlarındaki eğitim ihtiyaçlarına da hizmet etmek üzere temel ve sosyal bilimlerdeki bölümlerin varlığı olmalıdır. Pilot çalışma öğretmenlerin seçilen üniversitelerde eğitim ihtiyaçlarının saptanması ile başlamalı, saptanan ihtiyaçlara yönelik eğitim programlarıyla tamamlanmalıdır. Gerek uygulamaların getirdiği deneyimin gerekse, uygulamalara ilişkin yapılacak araştırmaların ışığında çalışmalar yaygınlaştırılmalı, bunun için üniversiteler kadar kitle iletişim araçlarından, özellikle TRT'nin 4. kanalından, üniversitelerde hizmet-içi eğitim uygulamalarından geçen öğretmenlerin gelişen bilimsel bilgilere ulaşabilmelerinin devamı için faydalanılmalıdır. Hizmet-içi uygulamalardan geçen öğretmenlerin pratikteki deneyimlerini, üniversite öğretim üyelerininse teorik bilgilerinin sürekli olarak paylaşımı kitle iletişim organlarının yanısıra düzenlenecek bilimsel toplantı, sempozyum, kongre, vb. hatta, bu iş için aylık çıkarılacak bir bilimsel dergi ile de sağlanabilir.

Uygulamanın bir başka önemli çıktısı ise üniversite - bilim, okul - öncesi, ilk ve orta öğretim - günlük hayat, kısaca teori ile pratiğin iç içe geçmesi olacaktır. Bilimin öğretmenlerimiz sayesinde yaygınlaşması ise Türkiye'nin geleceğini garantilemektir.

Artık bir yerlerden başlamak zorundayız. Başlangıç için bir değişken seçilecekse bu neden öğretmen değişkeni olmasın? Sorunlar, her ne kadar sisteme ait olsa da bir gecede eğitim sistemimizi değiştirme sihrine sahip olmadığımızı, olsak bile insanlarımızı yine bir günde buna uyuma hazırlamayacağımıza ve/veya diğer toplumsal kurumlar ile eğitim kurumu ilişkilerini ayarlayamayacağımıza göre bu öneri ile, insan unsuruna, öğretmeniyle öğrencisiyle yapacağımız bu yatırım sistemine ait sorunlara da çözüm getirmez mi?

KAYNAKLAR

- Bilen, Mürüvvet, (1989), **Plandan Uygulamaya Öğretim**, Sistem Ofset, Ankara.
Özçelik, Durmuş Ali, (1989), **Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)**, ÖSYM Eğitim Yayınları 8, Ankara.